

Format de citation

Blechová, Lenka: review of: Martin Musílek (ed.), Havelské Město pražské ve středověku. Historie, archeologie, stavební historie, Praha: Casablanca, 2012, in: Český časopis historický, 2014, 2, p. 333-334, DOI: 10.15463/rec.1189722337

# český časopis historický

copyright

Cet article peut être téléchargé et/ou imprimé à des fins privées.  
Toute autre reproduction ou représentation, intégrale ou substantielle de son contenu, doit faire l'objet d'une autorisation (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

## ZPRÁVY O LITERATUŘE

*Středověk*

Martin MUSÍLEK a kol.

*Havelské město pražské ve středověku.*

*Historie – archeologie – stavební historie*

Praha, Casablanca 2012, 426 s.,

ISBN 978-80-87292-21-1.

Sborník soustřeďuje studie odborníků, kteří mají co říci k dějinám srdce moderní Prahy – Havelského Města pražského. Stavební útvar s tímto názvem vznikl v důsledku darovací listiny Přemysla Otakara II. mincmistrovi Eberhardovi a jeho přátelům, kterou král poskytl v místech v okolí dnešní ulice Rytířská a soustředěných okolo kostela sv. Havla. Kolem poloviny 13. století se tak Havelské město stalo jakýmsi městem ve městě, rozuměj Starém Městě pražském. Příspěvky ve sborníku jsou rozděleny do třech tematických skupin: první skupinu tvoří práce historiků, druhé archeologicky zaměřené články a konečně třetí skupina příspěvků si všímá stavební historie Havelského Města pražského. Spolupráce odborníků různého zaměření představuje v medievistice *conditio sine qua non*. Sborník je toho zdařilým důkazem. Příspěvek Josefa Žemličky shrnuje dosavadní historické poznatky o Havelském městě a pokouší se dát odpověď na otázky, spojené s jeho existencí. Byla *nova civitas circa sanctum Gallum* novým městem nebo spíše městskou čtvrtí? Martin Nodl se domnívá, že pokud by se skutečně jednalo o *nova civitas*, jednalo by se o středoevropskou anomálii. Martin Musílek se ve své stati zabývá sociotopografickým rozbořením Havelského tržiště ve 14. století, tak jak je ho možno formulovat na základě městských knih, a upozorňuje na velkou fluktuaci

nemovitostí, která je z nich patrná. Robert Gája se soustředil na dějiny přirozeného středu Havelského Města – kostela sv. Havla a potažmo jeho farnosti v předhusitské době. Poukazuje na existenci četných fundací (jedním z dárců je např. Jan z Pomuku) a na bohatství, se kterým kostel mohl díky darům usedlých i mimo Prahu už přesídlivších rodin počítat. Kultem sv. Havla a jeho cestami do středověkých Čech se ve svém příspěvku zabývá Jan Hrdina, který k výkladu připojil přehled všech kostelů s patrociniem sv. Havla v Čechách – celkem do 18. století devětačtyřiceti.

Pro historii Havelského Města je klíčovou postavou osoba mincmistra Eberharda, jemuž bylo vystaveno výše zmíněné královské privilegium. Vojtěch Vaněk se vrací k některým starším názorům, které počátky tohoto městského útvaru spojovaly s historií Kutné Hory, ve které Eberhard jako mincmistr působil. O několika sporných otázkách, týkajících se Eberhardovy osobnosti v historiografické literatuře, podává výklad Petr Schneider. Jan Vojtíšek se zabývá působením Eberharda a jeho potomků ve středověkých Čechách a zdůrazňuje grunderský ráz této nepatricijské, ale pro české hospodářství klíčové rodiny.

Skupinu archeologicky zaměřených příspěvků zahajuje Zdeněk Dragoun statí, ve které přehledně představuje nové archeologické poznatky o Havelském Městě a odpovídá na otázku ohledně dokončení jeho lokace v tom smyslu, že přes počáteční ctižádostivé plány jeho lokátorů Havelské Město nebylo a nemohlo být vnímáno jako Starému a Novému Městům právně rovnocenný útvar. V následujícím příspěvku nám Petr Starec představuje archeologické prameny, které posloužily jako

vodítko k poznání původní a starší podoby Havelského Města. Z těchto pramenů vyplynul závěr, že na rozdíl od živelně rostoucí zástavby ve zbytku Prahy je v uspořádání Havelského Města patrný stavební plán, jak tomu nasvědčují i rovné čáry ulic.

Stavební historii Havelského Města se zabývá poslední skupina příspěvků sborníku. Miroslav Kovář si všímá výstavných věžových domů a domů s průjezdem, síní a přední částí. Na skutečnost, že nejen domy, ale i celkový prostor Havelského Města byly na tehdejší poměry velkoryse a moderně řešeny, upozorňuje Milena Hauserová, když zdůrazňuje, že původní šířka Havelského tržiště (před zastavěním) činila celých 85 metrů, tedy mnohem více než Václavského náměstí i náměstí královských Domažlic. Michael Rykl upozorňuje na skutečnost, že mezi domy čp. 509 a 510 v jihozápadní části Havelského tržiště je společná zeď, kterážto skutečnost svědčí o plánovitě, projektované výstavbě domovních bloků. Vladislav Razím se zabývá problematikou opevnění Havelského města. Jak se stavebně utvářel a postupem času měnil kostel sv. Havla, nám přibližují příspěvky Miroslava Kováře a Hany Černé.

Součástí sborníku je kromě doprovodného aparátu, plánů a dokumentace také seznam literatury a jmenný rejstřík.

L. Blechová

Zdeněk BERAN a kolektiv

*Východočeská šlechta, její sídla a teritoria*  
Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2013,  
254 s., ISBN 978-80-7422-259-7.

I když titulů o šlechtě není v poslední době zrovna málo, skutečně dobrých prací není, jak se říká, nikdy nazbyt. Platí to rovněž o kolektivním díle, které si předsevzalo upozornit alespoň na hlavní vývojové rysy šlechty ve východních Čechách, v oblasti, kde zvláště v „husitském“ 15. století sehrávala šlechta roli, přesahující regionální dimenzi.

Publikace, pojatá jako hold celoživotní práci historika a znalce hradů Františka Musila, pojímá na čtrnáct příspěvků pod redaktorstvím Zdeňka Berana. Počínají mapovat aktivity šlechtických rodů již v přemyslovské době, aby je časově završil příspěvek Jaroslava Čechury o Smiřických, stále ještě nedoceněných podnikatelích a finančnících, jejichž smělý vzestup přetřela smrt Albrechta Jana v průběhu stavovského povstání (Poslední Smiřičtí – bankéři mezinárodního formátu?, s. 96–104).

Pro starší období nesporně zaujme fundovaná stať Miroslava Plačka o hradech šlechty, přicházející hlavně do Podorlicka z Moravy. Stať se zároveň váže ke kolonizační problematice a nabízí řadu zajímavých detailů, propojených s genealogickými otázkami. K otázce, zda byl hrad Lichnice dílem proslulé větve ronovického rodu, nebo za své počátky vděčil králi (v takovém případě nejspíše Václavovi I.), se střídme vrací Tomáš Somer. Pečlivě váží pro i proti a opakovaně potvrzuje, na jak kluzký terén tady historik vstupuje. Kde začíná a končí „královo“, čím byl šlechtický majetek ve 12. a 13. století? – to jsou stále nezodpovězené otázky. Speciálně hrady bývají věčným kolbištěm takových diskusí (Rýzmburk, Jindřichův Hradec aj.).

Vtipně a přitažlivě pojal Bogusław Czechowicz své „nové čtení“ o sochařské výzdobě na fasádě vnější brány hradu Litice. Dospěl k závěru, že Jiří Poděbradský nekladl na hrad jen úkoly rezidenční, ale svěčil mu také poslání střežit archiv, který zajišťoval nároky poděbradského rodu na bohaté majetky. Starozákonní motivy, které Czechowicz v postavách „v bráně“ shledal, mají reagovat na momentální politickou situaci (Hle, král sedí v bráně. Hledání biblických asociací hradu Litice, s. 111–118). Bude zajímavé sledovat, jak tyto dost odvážné úvahy přijme odborná veřejnost. Postavu známého válečníka Jana Jiskry z Brandýsa oživil a k otázce jeho původu snesl pozoruhodný materiál Michal Faist. Věřím možnosti, odkud by mohl pocházet, je